

Р. СЛОВЦОВ

ВИЛХЕЛМЪ ЗАВОЕВАТЕЛЪ

Превод от руски: Крум Йорданов, —

chitanka.info

„Азъ Вилхелмъ, по прекоръ Незаконородениятъ“ — диктувалъ Нормандскиятъ херцогъ първитѣ думи на указа. Тази дума „незаконородениятъ“ — Вилхелмъ произнасялъ, вѣроятно, съ отмъстителна и горда ирония. Тя му доставяла не малко скръбъ въ детинството, много насмѣшки и презрения въ юношеството. Матилда, дъщерята на Фландърския херцогъ, — неговата по-късно жена, която той поискалъ за годеница, отговорила, че по-скоро ще отиде въ манастиръ, отколкото да се омъжи за незаконороденъ. Като получилъ този отговоръ въ Руанъ, Вилхелмъ възседналъ коня си и заминалъ за Лилъ. Той буквално нахлулъ въ херцогския замъкъ, въ стаята на Матилда и като я хваналъ за коситѣ, блъсналъ я на пода. „Ето ти отговора на незаконородения!“ — викалъ той, като тъпчелъ съ краката си девойката. Когато пристигнали на помощъ, Вилхелмъ вече препускалъ обратно за Руанъ. Следъ нѣколко дни Матилда изпратила своето и на баща си съгласие — смѣлостта на Вилхелмъ я покорила. Русокосата принцеса се не излъгала, — тя живѣла много добре съ мъжа си.

Бащата на Вилхелмъ, херцогъ Робертъ Дяволъ се оженилъ за дъщерята на простъ ковчежникъ отъ града Фалезъ, красавицата Арлета, и синътъ отъ такъвъ „морганатически“ бракъ се считалъ незаконороденъ. Това не му попречило да заеме нормандския престолъ следъ смъртта на Робертъ, и скоро Вилхелмъ накаралъ да произнасятъ прозвището „батаръ“ съ страхъ и уважение. Бждащиятъ завоевателъ на Англия извършилъ това, което не се удало следъ осемъ вѣка на Наполеонъ, мечталъ за английския престолъ, може би, още следъ своитѣ първи удачни войни съ съседитѣ — менското и анжуйското графства. Въ 1051 г. Вилхелмъ посетилъ Англия. Очудил го нормандския характеръ на двора, кждето даже краля-старикъ, Едуардъ Изповедникъ, не говорелъ по английски, и той твърделъ, че презъ време на свиждането бездетния кралъ го назначилъ за свой наследникъ.

Претендентъ на престола следъ Едуардъ се явявалъ графъ Кентски, Харолдъ. Вилхелмъ намислилъ да обезвреди съперника и когато този случайно попадналъ въ неговитѣ рѣце, пристигналъ съ своята флота къмъ нормандския брѣгъ, Вилхелмъ му предложилъ ржката на своята дъщеря и го заставилъ да се закълне, че нѣма да претендира за английския тронъ. Всички свети мощи, каквито

притежавала Нормандия, всички почитани кости и останки били пренесени въ Руанъ и оставени въ двореца. И когато Харолдъ произнасялъ своята клетва, Вилхелмъ заповѣдалъ да махнатъ покривалото на тая купчина страшни реликви. Графътъ едва не изгубилъ съзнание.

Но когато, въ 1066 г., Едуардъ умрѣлъ, Харолдъ се отказалъ и отъ клетвата и невестата и заелъ престола, макаръ да ималъ много врагове и вътре въ страната. Вилхелмъ започналъ да готви походъ за Англия.

Отъ всички страни, отъ Нормандия до брѣговетъ на Рейнъ и даже до Сицилия и Испания започнали да се стичатъ при херцога наемни войници, търсачи на приключения и плячки. Едни пристигали пеша, други имали коне, трети командвали малки отряди. Агентитѣ, които вербували тази армия — обещавали всичко въ Англия — пари, замъци, богатства, даже жени, красиви саксонки. По всички крайбрѣжия на Нормандия се строели кораби за флота, който трѣбвало да пренесе армията на херцога. Презъ августъ 1066 г. четиридесетъ голѣми платнени кораби и около хиляда малки били готови да пренесатъ 60.000 пеши и конни войници. Тѣ се събрали въ устието на Сона, въ залива Сенъ-Валери, очаквайки попътенъ вѣтъръ.

Историцитѣ възстановяватъ далечното минало по стари пергаменти, по каменни разкопки, по легенди и пѣсни. За похода на нормандцитѣ въ Англия ни се разказва съ нагледностъ, необикновена за събитията отъ преди хиляда години, единствения по своя родъ документъ — знаменитата „изшивка на кралица Матилда“ — дълга 66 метра, отъ тънко платно, на което доста изкусно сж изобразени всички по-главни сцени на похода. Кралицата я поръчала, въ благодарностъ на Бога и въ слава на съпруга-победителъ, за черквата въ Байе. Тукъ, въ малкото нормандско градче, но вече не въ черквата, а въ музея, се пази бродерията и до сега.

Походътъ започналъ неудачно. Цѣлъ месецъ очаквали вѣтъръ, каточе ли се оправдавало името на великолѣпната херцогска Галерия — „Мора“ — по нормандски „Очакване“. Войската започнала да роптае, но Вилхелмъ веднага започналъ учение. Очакването излѣзло полезно. На 26 септемврий тържествената процесия съ мощитѣ на св. Валерианъ минала презъ лагера. На другия день духналъ вѣтъръ и херцога далъ заповѣдъ за отплуване. „Мора“ плувала напредъ — върха

на нейната мачта свѣтелъ като пжтеводна звезда на другитѣ кораби, голѣмъ четирижгъленъ фенеръ.

Сутринъта на 28 септемврий нормандцитѣ наближили Певенси, близо до Хастингсѣ. Англия на прѣвъ погледъ изглеждала безлюденъ островъ — пристанището било пусто, жителитѣ отъ близкитѣ села се разбѣгали или скрили въ домоветѣ си. Всички кораби благополучно пристигнали и постепенно армията започнала да слиза на брѣга. Отначало пехотинцитѣ въ кжси одежди, кожени шапки. После слѣзли на брѣга земекопитѣ, оржжейнитѣ майстори, обоза.

Най-после слѣзли конетѣ — тласкани отъ борта въ водата и изплашенитѣ животни съ грѣмко цвилене плували къмъ брѣга. Последенъ слѣзълъ самъ Вилхелмъ. Той толкова бързалъ да стѣпи на английска земя, че се подхлъзналъ и падналъ. Лоша поличба! Тревоженъ шепотъ се разнесълъ по редоветѣ: „Богъ да ни помогне!“ Но Вилхелмъ станалъ и смѣйки се, протегналъ къмъ войницитѣ ржце, още пълни съ пѣськъ: „Какво? — извикалъ той съ своя оглушителенъ гласъ. Азъ вече хванахъ тая земя съ ржцетѣ и докато тя е у мене — тя е ваша“.

Харолдъ не билъ готовъ за война, но отказалъ да изпълни своя старъ договоръ съ Вилхелмъ и доброволно да му отстѣпи престола. На 14 октомврий станала решителна кървава битка при Хастингсѣ. Харолдъ и неговия братъ били убити. Вилхелмъ Незаконородения станалъ Вилхелмъ Завоевателъ.

Отъ Хастингсѣ той потеглилъ къмъ Дуврѣ, изгорилъ и превзелъ крепостъта и по стария още римски пжтъ, презъ Кентското графство, се отправилъ къмъ Лондонъ. Той не бързалъ да превземе града, кждето кипѣли страститѣ и се борѣли партиитѣ и дочакалъ докато сами Лондончани не отворили предъ него вратитѣ. Но преди да се засели въ своята нова столица, той започналъ да строи крепостъ, тоя мраченъ Тоуеръ на брѣга на Темза, на който сж запазени и до сега френскитѣ надписи.

На Рождество Христово Вилхелмъ се коронясалъ въ Вестминстерското абатство, което било тогава на край града. Той се опжтилъ къмъ черквата направо отъ своя лагеръ по улицитѣ, охранявани отъ нормандски конници. Церемонията по коронясването започнала. Йоркскитѣ архиепископъ се качилъ на катедрата, запиталъ нормандцитѣ на галски езикъ — съгласни ли сж да признаятъ за кралъ

Вилхелмъ Нормандски? После се обърналъ съ сжция въпросъ по саксонски къмъ англичанитѣ. Раздали се викове за съгласие — цѣлъ ураганъ викове напълнилъ черквата. Войската, която охранявала абатството съ оржие нахлула въ черквата, тамъ каточели започналъ бунтъ! Вистрели, шумъ, обща паника, и скоро храма опустѣлъ. У олтаря останали само Вилхелмъ, архиепископа и нѣколцина свещеници. Въ прозорцитѣ на черквата се появила червенина — войницитѣ изпълнили заповѣдта, получена въ случай на бунтъ, запалили храма. Епископътъ съ треперящи ржце сложилъ на Вилхелмъ короната и той въ пустата черква, освѣтена отъ пламъцитѣ на пожара се клелъ да се грижи за английския народъ, както това правѣли най-добритѣ английски крале.

Новиятъ кралъ се настанилъ въ укрепения лагеръ, близо до Беркингъ и тукъ като грижливъ, методиченъ нормандецъ, заповѣдалъ да направятъ инвентаръ на държавнитѣ и частни земи. Владенията на всички, които се сражавали противъ нормандцитѣ при Хастингсъ били конфискувани и цѣлата английска аристокрация за единъ день обеднѣла. Градове, села, графства, замъци, пари — всичко било раздѣлено между победителитѣ. И тѣзи, които искали въ Англия жени — сжщо получавали такива. Колко богати и красиви вдовици, чийто мъже загинали при Хастингсъ били насила омжжени за нормандски офицери! Лъвскиятъ пай отъ плячката се паднала на новия кралъ. Когато презъ пролѣтътъ на следната година той се върналъ въ Нормандия, неговитѣ кораби пренесли много злато, монети, черковни скжпоценности, които той раздалъ на манастиритѣ и цѣли богатства за папата, въ благодарностъ за неговата помощъ и молитви.

Вилхелмъ, като заминалъ за родината си, оставилъ управлението на Англия, по-право казано оная частъ, която била въ ржцетѣ на нормандцитѣ, на своя братъ, епископъ Одонъ и съвета на велможитѣ. Тѣ разпуснали войницитѣ — започнали се грабежи и насилия, и населението, само по външному покорено на победителитѣ, започнало да се бунтува. Вилхелмъ бързо се върналъ, успокоилъ вълнението съ отстъпки и обещания да не нарушава старитѣ английски закони. На св. Троица 1068 г. въ Лондонъ пристигнала Матилда съ децата си и била коронясана. Тукъ тя родила синъ Хенрихъ, четвъртия синъ на Вилхелмъ Завоевателъ. Това била последната негова радостъ, а 1068 г. — последната спокойна година на краля. Истинското покоряване на

Англия било още напредъ — съ четири кървави вълни залѣлъ Вилхелмъ своето кралство.

Отначало се повдигнала северна Англия, кждето бунтовниците се събрали около майката на Херолдъ. После се разбунтувалъ Уелсъ. После въ устието на Гумбергъ се появилъ флотътъ на датски кралъ Свенъ и на неговата помощ възлагали всички свои надежди враговетъ на нормандцитъ. Едновременно съ това започнали да се бунтуватъ селенитъ въ центъра на страната. Безъ да се колебае, съ неумолима жестокостъ Вилхелмъ потушил тѣзи възстания. Тамъ, кждето преминалъ той, оставилъ пожарища, смъртъ и гладъ. Превземането и разрушението на Честеръ било последния плѣсъкъ на кървавата вълна презъ тази година. Вилхелмъ могълъ да прекара спокойно Рождество Христово.

Но още една вълна се повдигнала и завършила разрушението на стара Англия, — борба съ духовенството, съ монастиритъ, които скривали у себе си бунтовниците и съ своитъ богатства ги подпомагали. По искане на Вилхелмъ, папата изпратилъ въ Англия на Пасха 1071 г. трима свои легати. На тържественъ съборъ тѣ санкционирали разправата съ духовенството: арестували епископитъ, конфискували църковнитъ имущества, назначили почти цѣлото духовенство изъ срѣдата на нормандцитъ.

Сега Англия лежала въ краката на своя кралъ — завоевателъ, разрушена, ненавиждаща го. А тамъ задъ морето, неговото херцогство — миръ, спокоенъ трудъ, богати градове съ високи черкви, тучни полета, монастири — убежище на наука и изкуство. Тамъ поетитъ прославяли битката при Хастингсъ наравно съ подвизитъ на героитъ отъ Илиадата и Одисеята.

Но и тукъ вече щастието започнало да се отвърща отъ Вилхелмъ. Напусналъ го стария му синъ Робертъ, който искалъ да му бжде дадено управлението на Нормандия. И още по-голѣма скръбъ — умрѣла кралица Матилда. Погребали я въ Канъ, втората столица на Нормандия, въ женския манастиръ, построенъ едновременно съ мъжкия манастиръ на другия край на града, кждето поржчалъ за себе си гробница самъ Вилхелмъ. Той останалъ самъ и съ старостта му се усиливалъ и неговия тиранически духъ, неговата алчностъ и скъперничество.

Като истински тиранинъ той насаждалъ въ Англия феодалнитѣ порядки, но не допускалъ образуването на голѣми имения и управлявалъ графствата чрезъ свои чиновници. Той устройвалъ Англия така, каквато тя остана и следъ него.

Въ 1087 г. Вилхелмъ се върналъ въ Руанъ. Той се почувствувалъ зле и легналъ, а френскиятъ кралъ Филипъ I искалъ да се възползва отъ това и нахлулъ въ Нормандия. Вилхелмъ направо отъ постелята се качилъ на коня и въ битката, която станала близо до Мантъ, се сражавалъ съ такова безстрашие, както и на младини. Боятъ преминалъ въ улицитѣ на града, обхванатъ отъ пожаръ. Нормандцитѣ побеждавали. Вилхелмъ спрѣлъ коня си на площада при черквата. Отъ пламналата черква паднала тежка греда. Изплашениятъ конь на Вилхелмъ се изправилъ на заднитѣ крака, хвърлилъ конника и съ цѣлата си тежестъ падналъ върху него. Вдигнали краля, — той билъ въ безсъзнание, — и го пренесли въ Руанъ. Той умрѣлъ следъ нѣколко дена.

Завоевателятъ погребали въ Канъ. Когато траурния кортежъ потеглилъ къмъ манастира Св. Стефанъ, избухналъ пожаръ, който бързо обхваналъ цѣлъ кварталъ на града. Хората, които се събрали да изпроводятъ останкитѣ на херцога, се спуснали къмъ домоветѣ си. И мрачни пламъци освѣтявали погребението на Вилхелмъ, както при неговото коронясване. Както и тогава, черквата била пуста.

Службата се свършила. Ковчегътъ, огроменъ ковчегъ за високъ, едъръ човѣкъ — вече се канели да го пуснатъ въ гроба, изкопанъ въ черковния дворъ. Неочаквано къмъ зеящата дупка се приближилъ единъ човѣкъ, мѣстенъ жителъ, на име Аселенъ. „Мѣстото, въ което вие искате да погребвате, принадлежи на мене, — казалъ той. — Тукъ бѣше кжщата на моя баща. Тоя, за когото вие се молите, го взе отъ него насила. Азъ забранявамъ да погребвате трупа на крадецъ въ моята земя“.

Тжжителътъ говорѣлъ истината. За да не става скандалъ, монаситѣ му заплатили, и Аселенъ разрешилъ най-после да погребатъ завоевателя на Англия.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.